

Straža v viharju

Izhaja vsak četrtek • Posamezna številka Din 1.50 • Polletna naročnina Din 15.—
Celoletna naročnina Din 30.— • Čekovni račun: „Straža v viharju“, Ljubljana, št. 16.790

Izdaja: Konzorcij „Straže v viharju“ (A. Tepež) • Urejuje: M. Poštuvan
Uredništvo in uprava: Ljubljana, Miklošičeva 5 • Tisk Jugoslovanske tiskarne (K. Čeč)

Ljubljana, 26. nov. 1936

Leto III — Številka 9

Takšno so nam obetali

Kip »Svobode« v Newyorku, postavljen pred 50 leti.

Fronta Moskve

Med mnogimi gesli, s katerimi nastopajo rdeči zagovorniki ljudskih front, ali pri nas na univerzi na primer zastopniki neke samozvane slovenske fronte (ki je v bistvu vse kaj drugega kot slovenska), si danes oglejmo nekoliko natančneje

geslo o skupni fronti za svobodo.

„Svoboda“ - svoboda

Stoletje že poteka, odkar je po Evropi in po ostalem svetu, ki je pod njenim vplivom, zavalovalo hrepenenje po popolni svobodi. To naravno hrepenenje, ki ga v takratnem tlačanskem svetu ni bilo težko podkrepiti, pa je sovražnik človeštva izprevrge in popačil. Svet je začel pod svobodo razumevati razbrzdanost, stanje brez vsakega reda, razveljavljanje vsake božje ali človeške postave, da bi vsak lahko delal, kar bi hotel. Slutnje pa so govorile, da se to ne bo dobro končalo, zato so preroki svobode — v resnici sejalci teme — še bolj vpili, da bo šele tako stanje človeka popolnoma osrečilo in sredi preteklega stoletja je že vsa Evropa kakor čreda živali drla k svobodi.

»Ni Boga nad nami, ne pekla pod nami!« so najprej zavpili učeni. »Živijo svoboda!« so zarjule pijane množice. »Ni Boga nad nami, ne revnih pod nami!« so zavpili siti in bogati in veliki posestniki in začeli izžemati in pritiskati. »Ni Boga nad nami, ne podložnikov pod nami!« so zavpili vladarji in začeli vladati svobodno, brez ozira na večno Pravico in neizpremenljive zakone. »Ni Boga nad nami, ne vladarjev, ne bogatih, ne veleposestnikov!« so zavpili revni in majhni posestniki in začeli segati po glavah in imetju bogatih. Svoboda, povsod sama svoboda, delaj, kar hočeš, samo glej, da ne propadeš in da se rešiš vsake vezi — to je bila pesem, ki je podžigala razdivjane množice. V taki razdivjanosti so jim obetali luč resnice, veliko spoznanje, kruha na ostajanje in sreče za sedem božjih nebes in množice so verjele in drle... Da bi še bolj verjele in še bolj drle, so jim otroci teme, ki so pretkanejši kot otroci luči, svobodo upodabljali v kipih in slikah, da bi videli, kaj jim bo svoboda prinesla: svetle žarke luči, čisto resnico, shranjeno v knjigah, ki so pisane svobodno — ali lažno ali resnično, je vseeno, svoboda je glavno.

Pojdi na javno zborovanje, na katerem pričakuješ od vseh vetrov zbrane ljudi. Tam boš slišal lepo pripravljene, na udarni učinek preračunane klice proti »fašizmu«, za demokratske svobodščine, za svobodo besede, časopisa, zborovanja, združevanja, volitev, za lepše ravnanje s političnimi kaznjenci itd. Čutil boš, da vse to izzveni nekam drugače, kot vse podobne zahteve, ki ob takih prilikah človeku morda upravičeno privro iz srca. In ne samo pri nas, povsod je tako. Zakaj? Moskovska fronta hoče ustvariti videz, da je zagovornica tlačanih posameznikov in tlačanih narodov, pa pošilja v tisti svet, ki Sovjetije ne pozna, klice po svobodi.

Prava svoboda je velika dobrina. Znak dekadence je, če jo moramo često zagovarjati in se zanjo boriti. Komunistom pa pomeni borba za svobodo toliko kot borba zase in proti fašizmu. Pobiti fašizem — pravijo — je toliko

Ta dirka za svobodo traja — pred našimi očmi — že skoraj celo stoletje in nekateri pravijo, da se je že približala in da bomo zadihali s polnimi prsmi. Še vedno jo obetajo in ponekod že proglašajo, čeprav je svobode čimdalje manj: vladarji se boje podložnih in se skrivajo pred njimi; podložni svobodno zalezujejo vladarje in se skrivajo pred njihovo močno roko, ki se jim zdi, da se preveč svobodno brani; bogati v vednem trepetu pred revnimi uživajo, kar so si svobodno nagrabili; revni jim zavidajo tudi pravičen grižljaj, ker bi tudi radi prišli na vrsto pri svobodnem grabljenju. Tisti, ki hočejo biti učeni, pravijo, da je svoboda pred durmi, samo odpreti ji moramo, da bo planila k nam, toda znamenje te svobode ni več tista ponosna, lepa postava, ki je netila hrepenenje in dajala upanje, ampak strastna ženska, ne z otrokom v naročju, ne z možem ob strani, ampak s puško v roki, le domišljavost je podedovala od prve.

Dosedanja pot do svobode se je ponesrečila, človek je segel predalet. Ni svobode razen v redu in omejitvi svobode. Te meje pa so začrtane v večni postavi: Veruj v enega samega Boga; posvečuj praznik; spoštuj očeta in mater; ne ubijaj — ne tistega, ki se more braniti in se ga bojiš, ne tistega, ki se ne more; ne prešuštvuj; ne kradi — ne tistemu, ki more braniti svojo imovino, ne tistemu, ki je ne more; ne zatiraj vdov in sirot, ne utrguj zaslužka rokam, ki so delale; ne pričaj po krivem, ne goljufaj, ne ponarejaj listin, ne izrabljaj nevednosti svojega bližnjega; ne želi blaga svojega bližnjega; ne želi žene svojega bližnjega! To so meje, ki jih ni postavil človek človeku, ampak Bog, da bi bil človek varen pred človekom. On pa Bog nad obema. Samo znotraj teh meja je svoboda!

kot dati množicam priliko, da se kulturno, politično in gospodarsko osamosvoje.

Kakšno je danes dejansko stanje svobode? Moderni kapitalizem je po svojem bistvu nasilen, izključuje pravo svobodo tako v gospodarskem kot v političnem življenju. Anarhični razvoj svobode v prejšnji liberalni dobi je **svobodo ubil**. Gospodarski liberalizem, ki je imel svobodo za svoje tvorno počelo, je postal **grob** vsake svobode. V Rusiji, kjer vlada isti sistem, ki ga ljudskofrontarji zagovarjajo in mu služijo boljševizem — kjer je država le zgolj drugi nosilec kapitala kot smo v naših razpravljanih že ugotovili — je **dosedanji kapitalistični pritisk zamenjan po brezobzirnem državoboljševiškem pritisku**. Torej le drugo ime, sicer pa so prvi kot drugi jetniki sistema, ki se mora opirati na silo, če hoče uspevati. Vsaka diktatura, prav posebno še boljševiška, je že po svoji naravi sovražnica svobode.

Takšna je prišla

Komunistična podpihovalka v Španiji.

Ljudskofrontarji so danes po večini zagovorniki demokracije in svobode, ker jim tako bolje kaže. V bistvu pa je komunizem proti demokraciji z vsemi borimi svoboščinami, ki jih danes demokracija še sploh nudi. To je zelo jasno povedal Lenin v knjigi »Država in revolucija«, pa tudi sodobni organizatorji ljudske fronte so včasih odkriti. Tako n. pr. piše organizator francoske ljudske fronte Gaston Bergery v »Monde« že 10. junija 1933, da je

Pustil si plug in motiko...

Slovenski narod, kje si, kdo te pozna? Samo vase smo zagledani in preko meja naš pogled sploh ne gre. Le posamezniki se dvigajo do jasne zavesti, da slovenskega naroda ni še konec na umetnih mejah, le posamezniki, se zavedajo, da smo Slovenci raztreseni po vseh deželah in kontinentih, še manj pa jih je, ki tej zavesti primerno uravnavajo svoje življenje.

Samo nekateri dnevi so, ko vsaj večina za hip ali za pol ure pogleda preko plota — ne k sosedu, temveč k bratu in sestri: 10. oktober — 12. november — izseljeniška nedelja.

Praznik slovenske misli je izseljeniška nedelja. Ta dan, če sploh kdaj, so združene misli vseh, ki so člani in udje slovenskega naroda. Povsod smo raztepeni, kakor da »med nas je usekalo in nas razteple po sveti«... v USA 280.000, v Argentini 30.000, v ostali Južni Ameriki 10.000, v Kanadi 12.000, v Avstraliji 500, v Nemčiji 50.000, v Franciji 20.000, v Belgiji 6000, v Holandiji 3000, v Gradcu in na Dunaju 20.000, v Egiptu 15.000, v ČSR 1000, na Poljskem 300, v SSSR 751, v Romuniji 247, v Turčiji 82, v Bolgariji 431, v Grčiji 112, v Palestini 28, v Španiji 234, na Japonskem 17, na Kitajskem 26, na Švedskem 23, v Norveški 13, v Irski 17, v Angliji 207, v Škotski 18, v Skandinaviji 16; skup. po svetu 450.022 zaznamovanih, ki so v veliki večini odšli na daljno pot za kruhom. Pa še jih je, ki iščejo kruha na jugu — v Zagrebu, Belgradu, po Južni Srbiji in drugod. Tudi ti so naši. In še oni, ki so sicer na svoji zemlji, pa imajo tujca za gosпода, čutijo te dni eno z nami: Slovenci smol

treba izrabiti demokratične svoboščine za to, da se jih lahko uniči.

Kje so bili takrat ljudskofrontarji in borci za demokracijo, ko je bila pred sedemnajstimi leti v Rusiji svoboda grozovito okrnjena, ko so sovjeti pogazili osebnost in državljanske svoboščine? Zakaj ne zahtevajo svobode za stotisoče sibirskih pregnancev, zakaj se ne postavijo za svobodo svojih sordečih trockistov, ki padajo pod Stalinovo koso, zakaj so začeli nastopati za svobodo šele takrat, ko sta začela Mussolini in Hitler preizkušati pristno boljše metode nad boljševiki samimi ali zakaj vsaj ne povedo, da sta demokracija in svoboda ogroženi od komunizma prav tako in še huje kot od fašizma? Kdor boljševizem in njegovo taktiko pozna, temu je odgovor prav lahek: zato, ker jim ne gre za ohranitev, temveč za uničenje svobode. Zato, ker je svoboda danes tisto orožje, ki rdečim omogoča neodgovorno demagogijo, z njeno pomočjo pa zavzetje oblasti ter neomejeno vladanje brez ozira na demokracijo in svobodo.

Uboji, požigi, ropi španske ljudske fronte še pred uporom belih so nam živa priča svobode in demokracije ljudskih front. Vlada francoske ljudske fronte bo na komunistično zahtevo odpravila tiskovno svobodo. Francoski komunisti so samo malo povohali oblast, pa jo že hočejo izrabiti za omejitve svobode. Koliko stavk bi bilo, če bi si kdo drugi privoščil tak korak!

Boljševiki pa hočejo uvesti še neko drugo, še hujšo diktaturo, ki ji vsi služijo. Je to diktatura mamona, ki je gospodar, kateremu je vse podrejeno in je znak prisotnosti nad človekom vladajočega demona. Tu je zasnovana naša obsodba nad bistvom diktature mamona in materije in nič nas ne more ustaviti, dokler ne bo nered v lestvici vrednot odpravljen, diktatura materije zrušena in svoboda vrnjena onim, ki jih je mamon zaslužnil! Boljševiki so sužnji zmote in prave svobode sploh ne poznajo in poznati ne morejo.

Boljševiki so nadalje sužnji mašinizma in produkcije. Boljševiško gospodarstvo je ravno tako zasluženo po mistiki produkcije kot kapitalistično gospodarstvo. Obojim postaja produkcija sama sebi namen, oboji so ji prostovoljni sužnji.

So še vsi ti popotniki, ki so morali z doma, naši, še čutijo z nami?

Še, pa ne vsi! Mnogim je tujina postala narodni grob. In rod, ki se je na tujem rodil, vedno bolj tone v tujem okolju in izgublja vezi, ki so še starše vezali na naš dom. Toda še jih je, in ni jih malo, ki še sprejemajo sokove življenja iz domačih tal, ki še delajo z mislijo na dom in na rod, iz katerega so izšli.

Ali bodo vsi ti ostali živo povezani s svojo domovino?

Bodo, če jim bo domovina mati, ki nikdar ne neha misliti na nobenega izmed njih, ki vedno spremlja svoje otroke pri vseh njihovih potih, jih išče in kliče, da se združijo v svojo pravo smer zgrešijo, ki jim pomaga, svojo besedo za njimi pošilja in jih vsaj za praznike vabi na dom. Ta domovina pa sva jaz in ti in mi vsi, ki smo doma. Tudi jaz in ti, ves narod in država smo odgovorni za usodo naših izseljencev, ne samo Rafaelova družba!

Ti pa »slovenska misel, vzpluj, vrzi se do nebes!« Zdrži v duhu te dni nas vse, ki smo slovenske krvi in slovenskega duha, da bomo, čeprav razkropljeni po svetu, ene misli gradili dom slovenske kulture!

Za praznik zedinjenja

1. decembra 1918 se je 28 poslancev Narodnega večja poklonilo takratnemu regentu Aleksandru v Belgradu in mu izrazilo željo, naj proglasi zedinjenje »Države Slovencev, Hrvatov in Srbov« s kraljevino Srbijo. Kot zastopnik svojega očeta, kralja Petra I., je regent Aleksander slovesno proglasil zedinjenje kraljevine Srbije z »Državo Slovencev, Hrvatov in Srbov« v enotno kraljevino Srbov, Hrvatov in Slovencev.

Pravna podlaga ureditvi nove države je krški pakt, ki je bil 20. julija 1917 sklenjen med srbsko vlado in jugoslovanskim odborom. Pakt določa, da se združijo vsi Slovenci, Hrvati in Srbi v svobodno, ustavno in demokratično državo, kraljevino Srbov, Hrvatov in Slovencev pod dinastijo Karadjordjevičev. V novi državi bodo zajamčena vsa tri imena, vse tri konfesije, obe pisavi, ustavo pa bo izdelala konstituenta s kvalificirano večino.

Ne glede na to, da je bila prva ustava izdana brez kvalificirane večine, moramo danes ugotoviti: Še vedno naš skupni dom ni tako urejen, da bi bili vsi z njegovo ureditvijo zadovoljni. Vsi smo edini v tem, da je

Jugoslavija za nas vse, za Slovence, Hrvate in Srbe državna oblika, v kateri bomo edino lahko uspevali. Toda še vedno nerešeno »hrvatsko vprašanje«, ki bi se, če hočemo biti točni, moralo imenovati »vprašanje, kako pravično urediti vse kulturne in materialne odnose med Slovenci, Hrvati in Srbi«, dokazuje, da sedanja notranja ureditev ni zadovoljiva.

Osnova ureditve našega doma mora biti izjava pokojnega kralja Aleksandra I., da more biti dober Jugoslovaneletisti, ki je dober Slovenec ali dober Hrvat ali dober Srb. Na treh enakopravnih narodnostih gradimo nezlomljivo državno skupnost, v kateri dajemo načelno prostor vsem Južnim Slovanom. Iz svoje polne narodnostne kulture rastemo v med seboj se dopolnjujočo državno skupnost. Centralizem in unitarizem sta se praktično izkazala kot nezmožna, da bi bila krmarja našega notranjega življenja.

Kar zadeva nas Slovence, smo se prostovoljno pridružili novemu državnemu telesu kot enakopraven del, ki je zahteval zase enako pravico, kot jo je imel srbski in hrvatski del, zlasti smo poudarjali pravico do kulturne avtonomije.

Mislimo, da se nam očitka protidržavnosti danes ni več treba braniti — česar pa so nas v dobi nezdravega političnega razvoja vendar dolžili — ker je pač vsakemu jasno, da je za nas Slovence rešitev samo v okviru Jugoslavije. Toda napačno bi bilo misliti, da smo mi samo nepotreben privesek Hrvatom in Srbom. Vsak, kdor ima jasen pregled čez današnje zamotane zunanje-politične razmere in sile, ki tam delujejo, ve, da je tudi Jugoslavija brez Slovenije silno oslABLJENA, ne samo zaradi izgube ozemlja in ljudi, temveč tudi zato, ker je vsa Hrvatska na stečaj odprta sosedu, kdorkoli bi že bil.

Prav zaradi te navezanosti želimo, da se naš dom kar najprej in kar najlepše uredi, to tudi verujemo in vemo, da bomo v njem lahko nemoteno razvijali svoje narodno bistvo k vedno višji stopnji kulturnega razvoja, vemo, da se nam bodo izpolnile želje, ki jih dolgo nosimo v srcu: da bo vsaka vlada vstavila kot bistveno točko v svoj delovni program obrambo in delo za naše izseljence, vemo, da bomo dobili novo univerzitetno poslopje, akademijo znanosti in umetnosti, stolice za slovensko narodno zgodovino, za manjšinsko vprašanje in za glasbo, popolno medicinsko fakulteto. Vemo, da bomo dobili slovenski izseljeniški inštitut v Ljubljani, da bomo slovenske šolske knjige Slovenci pisali v slovenskem duhu, vemo, da bodo slovenske otroke učili slovenski šolniki, da bomo v Sloveniji dobili slovenske tiskovine, vemo, da nam bo odprta pot do sorazmernega števila mest v najvišji upravi, sodstvu in v vojski, vemo, da bo država tudi pri nas investirala državni denar za javna dela in zgradbe sorazmerno z odstotkom v Sloveniji plačanega davka itd.

Lepši ureditvi našega doma posvečamo svoje mlade sile, da bo naš skupni dom močan na zunanaj in na znotraj.

»Za pouk slovenščine in domoznanstva izseljenjskih otrok naj ministrstvo za socialno politiko izda na stroške izseljenjskega sklada sledeče tri knjige: 1. Abecednik, 2. Katekizem, 3. Zgodovino in zemljepisni opis Jugoslavije s slikami. Vse te knjige naj bodo v dveh jezikih, v slovenščini in v jeziku onih narodov, katerega znajo otroci (angleščina, nemščina, holandsčina, francoščina, španščina, portugalsčina itd.). Resolucija št. 6. Izselj. kongr.

Podpirajte pokret katoliške mladine!

Država in božje pravo

Ne bomo se pričkali o pojmu prava. Dovolj se je o tem že prelilo črnila, a ostali smo navzlic temu tam, kjer je ostal svoje dni Kant, namreč pri žalostnem spoznanju, da prav za prav kljub tolikemu govorjenju o pravu le ne vemo, kaj je pravo, oziroma bolje, vedeti nečemo. Znani pravni filozof Sauer je primerjal nešteto poskuse, kako utemeljiti pravo, človeku, ki neprestano snuje načrte, kam bo potoval, a od samih načrtov niti najkrajšega potovanja napraviti ne more, ker — tako smo uverjeni — pravega pota videti nečemo.

Za nas velja, da je papež Pij IX. v 39. poziciji silaba obsodil stavek: »Država ima kot vir in izvor vsega prava pravice, ki niso v ničemer omejene.« Pozitivno sledi iz obsodbe dvoje: 1. da država ni vir vsega prava in 2. da državna kompetenca omejena po nekaterih normah, ki ne izvirajo iz države. Samo ob sebi je za katoličane umevno, da Pijeva obsodba ni veljala le leta 1864, ko je bila izdana, marveč da velja še danes in bo vedno veljala; prav tako, da pri tej obsodbi ne gre za mnenje med mnjenji, temveč za stalni, trdni in uradni nauk cerkve.

Poleg države je torej še neki drugi vir prava, ki je nad državo in ki slednjo omejuje. Pravo ni torej le to, kar država hoče imeti za pravo (pozitivno pravo) ali kar država pripušči kot pravo (običajno pravo), marveč obstoji tudi pravo, ki je pred državo in nad njo in ki ga država mora priznati za pravo; obstoji namreč božje pravo, ki je dvojno: naravno in pozitivno božje pravo. Naravno pravo nam razodeva človeška pamet, pozitivno božje pravo pa viri krščanskega razodetja.

Moderni pozitivisti se bo božjemu pravu nasmehnil, to dobro vemo. Zavrnil nas bo, češ da gre pri tako imenovanem božjem pravu za nazor, ki je že zdavnaj premagan; le čemu še pogrevati stare stvari? Vemo, da se v tem tonu govori skoraj z vseh katedrov modernih univerz, kadar beseda nanese na ta predmet. Ostali nazorji se upoštevajo, pa naj so še tako prazni, le za tega, ki utemeljuje državno in pravno življenje v božjem pravu, ni mesta, oziroma zanj ostane le posmeh. Le čemu še govorite o božjem pravu, sprašujejo. Zato govorimo, ker gre pri tem za bistveni sestavni del krščanskega svetovnega naziranja in vsakega teističnega nazora sploh. Zato ponavljamo te »stare stvari«, ker je naše državno, zakonodajno in javno življenje sploh na nje pozabljeno, ker se obnaša tako, kot da bi Boga in njegovega prava ne bilo, ali kot da bi v

zasebnem ostal katoličan, v javnem pa ne. Zato spravljamo na dan to naziranje, o katerem pravijo, da se je preživelo, da bi že vendar enkrat sprevideli, kako je vse naše pravno življenje nekatoliško in nekrščansko. V zasebnem življenju, za štirimi zidovi, pri molitvi in pri verskih vajah moreš ostati katoličan, ako hočeš; tako je današnje naziranje, toda v javnem, državnem ali celo v znanstvenem življenju, za katedrom morda, tega pa Bog ne da. To je tista moderna laicistična kuga, kot se izraža papež Pij XI., kuga, ki je najtežje zlo naše dobe. Toda ni pri vsem tem najhujše to, da nekatoličani tako sodijo o državi in pravu, kot da je Bog ne briga. Pač pa je najhujše to, da je ta kuga okužila tudi katoličane, tudi take med njimi, ki hočejo biti praktični katoličani, kakor pravimo. Razumeti ne morejo, da se pozitivizem, racionalizem in naturalizem v javnem življenju na noben način ne morejo družiti z religioznostjo, teizmom in krščanstvom v zasebnem življenju. Ne morejo ali pa nečejo razumeti, da velja neizprosno dilema: ali totalen katoličan v zasebnem in javnem življenju ali pa nisi katoličan.

Razne stvari očitajo božjemu pravu, zlasti naravnemu; da je nejasno, nezadostno, da ni dovolj utemeljeno, da je skratka odveč. Ne moremo na tem mestu dokazovati, da so očitki neutemeljeni. Le to naj omenimo, da je naravno pravo, kakor ga umeva aristotelsko sholastična pravna šola, sestaven del krščanskega svetovnega naziranja, da ni torej na svobodo dano katoličanu, naj ga sprejme ali ne. Na stotine pravnih določb je na videz popolnoma neodvisnih od vsakega svetovnega naziranja in naravnega prava, zde se, da so docela pozitivne. Zadenes pa tudi na določbe, ki niso takšne. Pa tudi prve bo prepričan katoličan neredko drugače apliciral kot ateist. Za duha gre, za usmeritev življenja in njegovo utemeljitev. Saj je z moralnim kodeksom prav isto. Številne njegove konkretne določbe enako priznavata teist in ateist, determinist in indeterminist. V bistvenih stvareh, v usmeritvi življenja, v vprašanjih odkod in zakaj pa se na daleč razhajata.

Pozitivizem nas je tako prevzel, da se nam zdi vse to govorjenje odvečno modrovanje. Zato pa kar ne moremo razumeti cerkvenih zahtev glede zakona in šolstva, zato ne moremo zadeti pravega krščanskega pojmovanja lastnine, njenih omejitev in zahtev; prav tako si nismo na jasnem, kakšno naj bi bilo delovno pravo in tako dalje. Nihamo in ugiblujemo, namesto da bi jasno opredelili katoliške zahteve.

Za našo univerzo

Deložacija grozi dvema institutoma.

Slovenski študent in vsa slovenska javnost živita že nekaj dni pod vtisom vesti, da je dobilo vodstvo kemičnega instituta od prosvetnega ministrstva ukaz, da mora odpovedati svoje prostore, ki jih ima v najemu od Hranilnice dravske banovine. In nekako v istem času je prišla druga vest, da se bo moral rudarski institut koncem letošnjega leta izseliti iz paviljona, kamor namerava ministristvo za socialno politiko in narodno zdravje nastaniti dečji dom.

Ti odredbi sta nas močno osupnili. Saj sta prišli v času, ko je pokazal slovenski študent in z njim ves slovenski narod trdno voljo in resno delo, da bi se njegova univerza čim bolj razvijala, v času, ko se bje trd boj, da bi prišli v letošnji proračunski predlog krediti za prepotrebni hidrotehnični laboratorij, ki bi pomenil za ves narod veliko gospodarsko pridobitev, za tehniko pa nujno potrebno povečanje. Vse razburjenje je razumljivo, saj take odredbe pomenijo, če že ne nevarnost za obstoj dveh odličnih institutov slovenske tehnike, gotovo pa hudo motenje razvoja slovenske univerze in silno škodo za mirno znanstveno delo in uspešen študij na univerzi.

Ozadje teh dveh odredb je sledeče:

Ko se je snoval kemični institut, je dobil svoje prostore v kletih I. državne gimnazije, ki jih je dala na razpolago Hranilnica dravske banovine. S slovenskim denarjem so se prostori uredili, da so lahko služili svojemu namenu. Država je plačevala za te prostore najemnino. Letos pa je zahtevalo prosvetno ministristvo, da se mora najemnina znižati za 20%. Upravni svet Hranilnice dravske banovine je bil na stališču, da temu ne more ugoditi. Prosvetno ministristvo pa je vztrajalo pri svoji zahtevi in posledica tega je, da mora institut svoje prostore odpovedati. Izseliti se iz mračnih kletí končno ni tako hudo, hudo pa je, ko nima institut svojega inventarja nikamor spraviti. Kajti akcija za zgraditev kemičnega instituta je do sedaj zadela v Belgradu vedno na gluha ušesa. Vendar je stopila sedaj v tako razdobje, da je slovenska univerza upravičena zahtevati: Še v letošnji proračunski predlog se morajo vnesti poleg kreditov za hidrotehnični laboratorij še krediti za kemični institut. Načrti so v glavnem že gotovi in z delom se začne lahko že v prihodnji zgodnji gradbeni sezoni. Država naj si najame potrebno posojilo ter naj ga odplačuje z onim denarjem, ki bi ga sicer morala plačevati kot najemnino! Dokler pa institut ne bo dozidan, naj plačuje Hranilnici dravske banovine najemnino, da se bo delo vršilo nemoteno naprej!

Rudarski paviljon stoji nasproti tehnične fakultete. Prvotni njegov namen je bil, da bi služil za delavnico protez. Ker pa do tega nikoli ni prišlo, je stala stavba dolgo vrsto let v sirovem stanju, dokler je ni l. 1927 tedanji g. minister za socialno politiko dr. Gosar dal v najem rudarskemu institutu. Za ureditev prostorov, postavitve strojev itd. so porabili veliko denarja. In koncem študijskega leta mora napraviti institut prostor dečjemu domu! Kam naj postavimo stroje, kam naj spravimo dragocene zbirke, ki smo jih deloma zbrali sami študentje in naši gg. profesorji? Čudimo se, da se mora univerzitetni institut umakniti iz univerzitetne četrti dečjemu domu! Mar ni nikjer ugodnejše lege zunaj in mar ne zasluži Ljubljana večjega in udobnejšega? Zato zahtevamo: Socialno ministristvo naj ta paviljon podari Aleksandrovi univerzi, samo naj pa najde boljše parcelo in zadosten kredit za to prepotrebno socialno ustanovo!

Akademski akcija je že storila v obeh primerih potrebne korake.

Slovenski narod ne bo dopustil niti najmanjše okrnitve svoje univerze!

Trepča Mines Limited

Trepča Mines Limited je Poleg »Borskih rudnikov« in Trboveljske premogokopne družbe največje industrijsko podjetje v Jugoslaviji. (O »Borskih rudnikih« in TPD smo poročali že v lanskem letniku.)

Osnova je to podjetje rudarski in finančni strokovnjak Chester Beathy. Opozoril je na rudno bogastvo Južne Srbije tri velika angleška podjetja: »Selection Trust«, »Central Mining Corporation« in »Union Corporation« iz Londona, ki so dale kapital in prevzele tudi mnogo delnic v podjetjih Kopaonik, Novo Brdo Zletovo. Pridružilo se jim je še podjetje Penaroya in skupno so zložila ta podjetja 150 milijonov funtov šterlingov kapitala (ca. 36 milijard dinarjev).

Marca meseca 1928 so kupili rudarsko koncesijo za 50 letno izkoriščanje rudnega bogastva v Južni Srbiji, izključno pravico iskanja pa v Trepči in Rogozni. Z deli so pričeli takoj, postavili vse potrebne tehnične priprave in urade ter pričeli kopati v Trepči in v občini Šalska blizu Kosovske Mitrovice. Uradno pa so odprli podjetje šele 1930, ko se je začelo tudi racionalnejše izkoriščanje. L. 1933 se je podjetje razširilo, ker je prevzelo družbo Belasica Mines Limited. S tem se je pravica izkoriščanja razširila na 833 kvadratnih milj. Danes ima koncesijo v Trepči in izključno pravico raziskovanja v Trepči, Rogozni, Slatinski Sokolici ter v Belasici I in II.

Kaj se v Trepči pridobiva?

Glavna proizvoda sta svinec in cink, stranska pa pirit in srebro. Ena tona rude dá približno 87 kg svinca, 80 kg cinka in 28.35 g srebra (1 unča). Rudo pridobivajo v osmih nadstropjih v višini od 545 do 865 metrov. Ruda je agregat srebronosnega galenita v zrnih, sfalerit in železni pirit. Rudno maso sortirajo. Oni del, ki nima dovolj rud, zavržejo, drugo pa prevažajo po žični železnici v separacije, kjer pridobivajo koncentrat svinca in cinka ter pirit po daljših fizičnih in kemičnih procesih. Tako so v l. 1934/35 pridobili 619.810 ton rudne mase, v separacije so je prevozili 597.118 ton, iz česar so pridobili 64.874 ton svinčene koncentrata, ki vsebuje 79.9% svinca, 94.146 ton cinkovega koncentrata, ki vsebuje 50.1% cinka, ter 39.340 ton pirita. Ti koncentradi gredo večinoma preko Soluna v tuje države (Francijo, Španijo, Nemčijo, Belgijo itd.) v topilnice, kjer se nadalje

predelujejo. Tako so izvozili v l. 1934-35 preko Soluna 64.691 ton svinčene in 92.105 ton cinkovega koncentrata, dočim se je v državi sami predelalo le 183 svinčene in 2041 ton cinkovega koncentrata. To se z drugimi besedami pravi, da je bil naš delavec prikrajšan za velikansko število delovnih ur, ker mora biti osnovno načelo vsakega narodnega gospodarstva, da se surovine predelajo doma, in pomeni še, da smo morali kot konsumenti plačati mnogo višji življenjski standard zapadnega delavca, ki je zaračunan v cenah izdelkov iz svinca in cinka. Nekoliko več se je doma predelalo pirita, ki vsebuje 50% žvepla in 44% železa. Proizvajalni stroški so v letu 1934/35 znašali 12 angl. šilingov 5 penc, prevoz pa 3 angl. šilinge in 6 penc na tono.

Prihodnjiki pa še kaj o denarnem poslovanju in dobičkih.

Občni zbor DSFF

V soboto ob treh popoldne je bil na univerzi občni zbor DSFF.

Občni zbor je proti pričakovanju potekel mirno in presenetljivo hitro. Predsednik Vernik je podal precej izčrpno poročilo o delu v preteklem letu. Kot vsa druga leta, tudi letos ni bilo posebno uspešno. Organizirali so dobro uspelo ekskurzijo v Prekmurje. Poskusili so tudi doseči več predavanj iz slovenske zgodovine, kar pa ni uspelo. Interveniralo je društvo nekajkrat pri akademskih in političnih oblasteh, se zanimalo za namestitve diplomiranih filozofov in izdalo apel na starše zaradi preniškega honoriranja instrukcij. Po poročilih odbornikov je predsednik še prečital nekatere predloge strokovnih klubov. Revizorsko poročilo je predlagalo absolutorij, ki je bil sprejet.

Sledile so volitve predsednika (odbor D. S. F. F. tvorijo načelniki klubov, ki se volijo v klubih in predsednik, ki se voli na občnem zboru). Predlagana sta bila dva kandidata: Fišer Fran in Rauber Franjo. Za predsednika je bil izvoljen naš kandidat Fišer Fran, ki je dobil 93 glasov. Rauber je dobil 81 glasov. Poleg letakov, ki so agitirali za Rauberja, so se obenem delili letaki »slovenske fronte«.

Pri slučajnostih se je razpravljalo o instrukcijah, premeščanju profesorjev in o bodočem delu. Okrog pol šestih je predsednik mirno zaključil zbor.

Naša Koroška

Z današnjo številko smo začeli prinašati daljši sestavek o naši Koroški. Opozarjamo cenj. naročnike, da že zaradi tega sestavka shranjujejo posamezne številke. Uredništvo.

Problem nemškutarstva.

Nemškutarstvo... Ne govorimo radi o njem, čeprav nas spremlja že sto let povsod, kjer se hočemo uveljaviti. Nerodno nam je priznati, da nam je nemškutarstvo sledilo tudi v našo novo državo, da se še vedno šopiri ob njeni severni meji in sredi slovenskega ozemlja v mestih in trgih: v Mariboru in Ptuj, v Celju in Vitanju, v Konjicah in v Ljutomeru, v Brezicah in v Kočevju, v Rogatcu in v Dravski ter Mežiški dolini, v Slov. goricah in v Ljubljani. Sram nas je deteta, ki je raslo z nami ob prsih iste matere, a se ji je pri tem tako grdo izneverilo, da se je ob prvi priliki brez dolgega obotavljanja vrglo v naročje bogate matere. Zavest, da slovenska mati rodi otroke za vzdrževanje tujega rodu, da rodi leto za letom nove odpadnike, je morala vzbuditi v našem narodu čut manjvrednosti. Da smo preživeli to krizo brez večje nevarnosti za našo narodno kulturo, je bilo znamenje naše mladosti in našega zdravja, a bila je to tudi naša velika narodna sreča, kajti Jugoslavija je kot državna tvorba Slovencev, Hrvatov in Sr-

bov zavrgla na svojih mejah zmagoslavni pohod odpadništva. Nemškutarstvo, ki smo ga prinesli v svojo državo kot dediščino iz temnih dni politične sužnosti tujcu-Nemcu, je danes med Slovenci v mejah Jugoslavije obsojeno v pogin; še životari v že omenjenih krajih, toda njegove korenine so spodjedene. Le vprašanje časa je, kdaj ga več ne bo.

Odpadništvo kot dete liberalizma ni bilo nikakoli slovenska posebnost. Tudi drugi narodi z mogočno razvitim kulturnim življenjem so imeli svoje Deschmanne; naj omenim med Slovani le Čehe in Poljake! Poljaki jih imajo še danes tam, kamor ni segla nova samostojna Poljska: v Vzhodni Prusiji in v Gornji Šleziji. Razlika je samo v tem, da je slovenski poldrugi milijon zlo odpadništva bolj občutil kot bogatejši in številnejši Poljaki in Čehi.

Toda pustimo mrtve in pojdimo pogledat razmere tja, kjer nemškutarstvo ni samo trpek spomin, temveč kruta resničnost, na katero pa vse premalo mislimo — med koroške Slovence.

Korotan je čuden svet, lipa ima hrastov cvet...

je pel Levstik. Slovanska lipa nosi nemški cvet in nemški sad...

Nemškutarstvo je osrednje vprašanje naše Koroške. Nemškutarstvo obvlada vse politično, kulturno in gospodarsko življenje koroške dežele: Še več: obvlada družinsko življenje ko-

Kniige

Edv. Gregorin: Kralj z neba

7 znamenj ob času rojstva Kristusa Kralja

Tistih starih iger iz časov prvih kristjanov mučencev, imamo pri nas precej. Toda vse to je že zastarelo; danes niso za naše odre več uporabne. In vendar rabimo verskih iger. Fara, ki živi tesno povezano življenje s cerkvenim letom, hoče na svojih odrih vsaj ob velikih praznikih času primernih iger. Največja liturgična dogodka v cerkvenem letu sta pač Božič in Velika noč. Toda prav za ti dve priliki niso imeli naši odri primernih iger. Vzel je danes izpolnjena. Ljudski oder je izdal »Škofjeloški pasijon« in »Božično igo« za naše male odre, Gregorin pa je napisal »V času obiskanja« in »Kralj z neba« za naše večje odre.

»Kralj z neba« je igra v sedmih znamenjih: I. Marija, II. preroki, III. jasli, IV. zvezda, V. kadilo, VI. otroci, VII. tempelj. Pred vsakim znamenjem pa je znamenju primeren teks iz sv. pisma. Gregorin se nam pokaže tudi v tem delcu kot odlični poznavalec svetega pisma in časov ob rojstvu Gospodovem. Trpljenje judovskega ljudstva je tako veliko in krivice, ki jih mora trpeti, tako neznosne, da je nujna rešitev; nekaj se mora zgoditi. Zato je hrepenenje po Odrešeniku - rešitelju v vsakem Judu tako veliko. Vsi dogodki, ki se vrste drug za drugim, so v nujni zvezi in dramatično živi, sestavljajo pa zaokroženo celoto. Gregorin je pač poznavalec odra in je igri vdahnil življenje: stopnjevanje in rahel konflikt, jezik je odličen.

»Kralj z neba« je resna dramatizacija svetega pisma, ki v vsem odgovarja cerkvenemu izročilu (škofijski imprimatur!). Zadovoljila bo tudi razvajeno občinstvo, vsak večji oder jo bo lahko z uspehom vprizoril. Upamo, da naša drama ne bo šla mimo tega dela. Ne zahtevamo, da bi imela same verske igre na repertoarju, toda vsaj o Veliki noči in Božiču lahko zahtevamo, da mnogim ugodi.

»Deset konzulov ne more za izseljence in za državo med izseljenci in v tujih državah toliko storiti, kolikor more en sam izseljenski duhovnik.« (Izselj. knjiž. št. 2, str. 2.)

*

Opora slovenskih izseljencev sta slovenski duhovnik in slovenski učitelj. — Dolžnost države je, da jim priskrbi gnotna sredstva, povsod tam, kjer jih izseljenci potrebujejo.

roških Slovencev, obvlada koroško slovensko vas, posega v versko življenje, deli sina in hčerko od očeta in matere, dela razpor, med vaščani, da se koljejo med sabo, čeprav govorijo vsi isti slovenski jezik, vriva se v molitev ter hoče posredovati celo med verniki in Bogom. Odpadništvo je ono veliko zlo, ki ovira sporazum in tako zblizanje med Slovenci in Nemci, ki ne dopušta, da bi se med tema dvema potegnili jasna meja in bi se obema oddelil pravičen delež. Odpadništvo na Koroškem je nemorala kateksohen, je sramota ne samo za nas, ki se težko borimo proti njej, ampak predvsem za Avstrijo, ki hoče biti krščanska, pa še doslej v reševanju koroškega problema ni znala najti katoliške rešitve in najti poti preko odpadnikov do Slovencev.

Še nikdar ni bil boj proti nemorali odpadništva tako težak, kot je današnji dan, toda mladina se borbe ne boji. Pravi obraz slovenske Koroške si hočemo postaviti pred oči, da bomo vedeli, kje nas čaka delo. Slovenci si ne moremo, pa tudi ne maramo privoščiti luksuza, da žrtvujemo 100.000 naših najbednejših, a zato najboljših ljudi mogoče na ljubo kakega prijateljstva ali višjih interesov, ker za nas ni višjih interesov kot je življenje Slovencev, kot je procvit slovenske kulture, kot je usoda slovenske zemlje.

Srednja šola

Ptuj. Življenje se je nekoliko razgibalo na naši gimnaziji.

»Setev« se lepo udeležuje. Tako je imela v zadnjem času precej sestankov, od katerih je bil eden posvečen Koroški. Tov. Musek je razložil današnji položaj na Koroškem. Tov. Praper Cvetko je pa prebral svojo črtico »Gitka«, ki je zajeta iz narodnostnih bojev na Koroškem v današnjih dneh. Drugi sestanek je izrabila »literarna formacija« iz osme »Literarni kvartet osme«, da so nastopili tovariši, ki jih združuje s svojimi leposlovnimi poizkusi. Tretji sestanek je v glavnem obravnaval vzgojo za zadržanost med dijaštvom, o čemer je govoril tov. Mele France.

Tudi pri kongregaciji delo napreduje. Na zadnjem sestanku je tov. Musek podal poročilo iz Stične, nakar se je razvil daljši razgovor. Sklenili smo, da se bodo sestanki vršili vsakih štirinajst dni. Kongregacija pripravlja za februar svojo akademijo, kjer bo uprizorila tudi »Igro apostolov«.

Tudi v »Dijaškem domu« se je osnovala nova kongregacija, ki druži fante iz Doma v poglobljanju katoliške misli, ki doslej ni bila vedno dovolj upoštevana, čeprav so se vzgajali v njem tudi sinovi zavednih katoliških staršev.

»Straža v viharju« nas podpira v boju zoper nasprotnike, ki poizkušajo včasih s časopisom »1551«, toda vsi njihovi poizkusi so bolj klavrni, kolikor moremo spoznati, kajti zgodi se, da katoliški dijaki zamenjajo s svojim listom onega, da ga potem lahko preberejo in si med seboj povedo in pokažejo, kako »nevturalen« list je to; da, velja to, kar smo že zapisali tu enkrat — »znamko — pečat« si je pritisnil sam. Pozna se, da je nekaj bratcev odšlo na univerzo, zaostali junaki pa niso preveč vplivni, ker ne privlačujejo ne z osebnim nastopom in ne z načitanostjo, ki vzbuja včasih vtis visoke inteligence.

Pozdrav tovarišem na srednjih šolah in na univerzi! Bog živi!

Z ljubljanske klasične gimnazije

Prosto popravljeno in deloma razširjeno po »Naši volji, glasilo jugoslovenske mladine«.

10. oktobra se je vršil na naši gimnaziji občni zbor JS. In pomislite, kaj se je zgodilo! Skupina katoliških dijakov je hotela strmoglaviti, naravnost strmoglaviti našega dosedanjega predsednika. (Ubogi revež!) Gotovo so dobili navodila direktno iz Rima. A hvala slučaju, ni se jim posrečilo! — Osnovan

je bil poseben literarni krožek, ki bo pošiljal prispevke v »Našo voljo«, ker drugod ne sprejemajo vsega. Na občnem zboru o tem krožku seveda nismo nič slišali, tudi večina odbornikov ne ve ničesar o tem, a osnovan je bil in to je dovolj!

Istega dne je bil v kemični dvorani občni zbor Žara. Vloženi sta bili dve listi. Dasi je Žar čisto literarno društvo, so se zlasti s katoliške strani pojavile neke politične razlike. Kakšna je ta katoliška stran! Na vsak način je hotela dobiti Žar v svoje roke! In — eheu me miseram — posrečilo se ji je. Ne, kar je res, je pa res! Ti katoliški dijaki znajo čarati! Kar 104 glasove (ali dve tretjini) glasov so nabrali za Zorman! Najbolj žalostno pri vsem tem je, da se je Zormanov tekmeč v upanju na predsedniško mesto pri Žaru, za-stonj odpovedal funkciji pri JS, ker dveh funkcij nihče ne sme opravljati. Ne, katoliški dijaki res nimajo smisla za družabnost! Mož žrtvuje svojo funkcijo iz gole idealnosti, da bi postal drugje predsednik, pa ga ne izvolijo. Sicer sem pa radovedna, kako se bodo izkazali pri delu, ker smo mi v opoziciji in torej tudi jaz ne bom sodelovala.

Omenila bi še to, da se je po vulgarnem gledanju nazadnjakov Žarov občni zbor vršil pred občnim zborom JS. A za nas, napredne, ki imamo rakov pogled na svet, je bil občni zbor JS vsekakor prej, posebno še, ker nam je zaradi nacionalnega predsednika, bolj pri srcu kot pa tisto katoliško strašilo, ki je povrh vsega še mlečnozoba.

To bi bili važnejši dogodki, ki so se do sedaj odigravali na naši gimnaziji. Kadar bo spet kaj novega, se bom oglasila. Do takrat pa: zdravo!

Torej: prosto popravljeno in deloma razširjeno po »Naši volji«.

Zahtevamo,

da se kar najprej uresniči zamisel slovenskega izseljeniškega instituta v Ljubljani, ki bo zasledoval in branil vse pravice in interese izseljencev, zlasti jim pošiljal slovenske časopise in obenem opozarjal domačo javnost na važnost izseljeniškega vprašanja kot bistvenega dela slovenskega vprašanja;

da se dovoli otrokom naših izseljencev študiranje na naših šolah; predvsem se naj omogoči otrokom naših izseljencev študij na naših univerzah brez kakih dopolnilnih izpitov;

da država nastavi med izseljenci dovolj duhovnikov in učiteljev;

da se v konzularno službo sprejme več Slovencev; kjer je izseljeniški živelj pretežno slovenski, zahtevamo slovenskega uslužbenca.

Znanstvena akademija

Zadnja številka »Ponedeljskega Slovenca« piše o delu srbske in hrvaške akademije znanosti. Ob tem se nam ponovno vsiljuje vprašanje:

Kdaj dobimo slovensko znanstveno in umetnostno akademijo?

Zakaj je ne dobimo? Imamo vse pogoje zanjo: znanstvenike na evropski višini, ki bi delovali pri akademiji z vsemi svojimi silami; veliko število društev in ustanov, ki bi jih bilo treba le združiti v organično celoto (Znanstveno, Prirodoslovno, Filozofsko, Pedagoško, Medicinsko društvo, cela vrsta založb, ki izdajajo znanstvene knjige itd.). Na drugi strani imamo Narodno galerijo in cel krogi umetnostnih zgodovinarjev, kritikov in seveda tudi umetnikov. Končno: Ustanovitev je potrebna, ker vse naše znanstveno in umetnostno delo že dolgo kaže slabosti neorganiziranega, nenotnega in neurejenega dela, ker imamo vsak dan več perečih problemov, ki jih more rešiti le skupno delo.

Potrebno pa je zdaj, vzbuditi med najširšimi plastmi ljudstva zanimanje za slovensko Akademijo in vzbuditi odgovorne faktorje, da pohitijo z delom. S samimi članki ne opravimo dosti. Zato se morajo za stvar potruditi ljudje, ki imajo večje možnosti.

OBČNI ZBOR

„Akcije za izpopolnitev univerze“ se vrši v petek, dne 27. novembra t. l. ob 15. uri

Vpisovanje dnevno od 11 do 13. ure v lokalu DSJF do petka incl. — Članarina 4 — Din.

Volitve se vrše v soboto 28. XI. od 8—13. ure v volilnem lokalu

Na rednem letnem občnem zboru, 14. novembra 1936 je bil izvoljen sledeči odbor »Akademskega kluba arhitektov« za študijsko leto 1936/37: predsednik Lovše Stane, podpredsednik Lojk Dore, tajnik Gajšek Vlado, blagajnik Lojk Dore, knjižničar Gerč Rudi, delegati: Otavnik Leon, Gregorac Nace, revizorji: Plevnik Franc, Petek Dušan.

Z zagrebške univerze

Redni občni zbor a. k. d. Danice v Zagrebu.

V soboto je odbor Danice polagal občnemu zboru račun o delu v preteklem semestru. Čeprav ni bilo mogoče izvesti celega programa, ki si ga je zastavil, smo vendar iz poročil razbrali, da je bilo delo sistematično urejeno in plodno. Morda najvažnejše delo je bilo opravljeno z ustanovitvijo strokovnih klubov. Strokovni klub agronomov je že v prvem semestru opravičil svoj obstoj. Na rednih sestankih so obravnavali strokovna vprašanja. Kot glavni namen dela so si postavili, prilagoditi strokovno znanje, ki jim ga daje univerza, slovenskim gospodarskim razmeram. Pomagati hočejo državnim in zasebnim ustanovam v njihovem prizadevanju za povzdigo kmetijstva. Kot sredstvo jim bodo služile poučne ekskurzije v Slovenijo. — Strojniki so si nadelali nalogo, da bodo seznanjali srednješolce s tehničnim študijem. Pošiljali bodo članke o tehničnih problemih v časopise, pri praktičnih delih pa bodo skušali pritegniti tudi srednješolce. Tudi medicinci imajo svoj strokovni klub.

Poleg strokovnega dela sodelujemo tudi pri prosvetnem delu zagrebških Slovencev, predvsem pri slov. pevskem zboru in s predavanji pri Slomškovem prosvetnem društvu.

Delu prejšnjega odbora je članstvo izreklo popolno priznanje. Izvoljen je bil znova stari odbor. Ker pa so se nekateri iz stvarnih razlogov odrekli odborniškim mestom, je sedanjí odbor sledeč: predsednik Lovko Alojz, agr., podpredsednik Scharit Viktor, teh., tajnica Rihar Nada, med., blagajnik Demšar Valter, commerc., gospodar Sekolec Karl vet.

Daničarji so si na občnem zboru v petek izvolili naslednji odbor: predsednik Aljančič Peter, podpredsednik Šorli Marijan, tajnik Dolenc Franc, blagajnik Šegula Rudolf, gospodar Grafenauer Bogo, arh. Stular France, za revizorje Erjavec Janez, Ločniškar Lado, Benkovič Jože.

V Belgradu je nad 400 slovenskih šolsko-obveznih otrok, kateri se niti verouka ne morejo učiti v materinem jeziku. — Zahtevamo, da se ustanovi v Belgradu slovenska ljudska šola s slovenskim poukom in slovenskimi učitelji.

OBČNI ZBOR ASK-a

v petek 27. novembra t. l. ob 19 v dvorani Akad. doma

S študentovsko palico po Beli Krajini

Suhor.

Pot od Semiča teče po ravnini; na eni strani so breze, stelniki, samotni logi hrastov in smrek, obdani od njiv; na drugi, levi, se svet dviga. Kjer se lomi ravnina z vzpetostjo, so vasi. Zrak je prepojen z dišavami zrelega žita. Nobenega vetra ni, sonce se upira v hrbet, le kobilice v suhi travi cvrkutajo. Tako gre pot do Suhorja.

Za sabo zaslišiš drdranje motocikla. Umakneš se daleč s ceste in radovedno gledaš zaprašenega vozača, ki ga zaščitna obleka in naočniki delajo povsem tuje. Oblak prahu in pojemaajoče drdranje nekje spredaj, čez čas spet samo glas tvojih okovanih čevljev in palice.

Na griču pred tabo se pokaže vas Suhor, nad vasjo se dviga velika, bela cerkev. Čudovit je pogled na to suhorsko božjo hišo. Če stojš kjerkoli od Semiča do Črnomlja in se

ozreš v to smer — cerkev na Suhorju ti bo najprej padla v oči. Ob sončnem zahodu se blešči ko kopica snega, počasi rumeni, se zlata, krvavi, ko je drugod že gost mrak. Sredi dežja in neviht je od daleč ko svetel plamenček, ki se je pognal iz zemlje.

Župnik si pred župniščem stega prah z obleke. Motocikel je prislonev v veži. Čudiš se, kako je naše podeželje napredno: župnik si nabavi motorno kolo in se prevaža na njem kot kak olimpijski tekmovalac. Nocoj boš prenočil na senu. Spati se ne da, tarokirati v dvoje tudi ni mogoče, sicer pa je tako čudovito zunaj, da bi bilo greh mučiti živce z umazanimi figurami. Mesec čarobno sije, svetla pajčevina se je razlila po ravnini in gričih, v vasi zalaja pes, sliši se ropot voza. Strmiš in naenkrat ne čutiš telesa. Šele ko začno oči postajati težke, truden zaspiš.

Metlika.

Jutranje sonce se je dvignilo nekje izza Karlovca. Prah na lepi, široki državni cesti Novo mesto—Metlika je še rahlo rosen. Pri podružnici sredi trt zvoni sedmo uro. Prijetno

je potovati tak čas: vroče še ni, spočit si in pot gre zmerom navzdol. Srečaš skupino fantov. Po opremi jih spoznaš, da so izletniki, po obrazih, da so študenti. Vprašaš, kam gredo. »Na Goro,« odgovarjajo in če nisi Beli Kranjec, ti bodo pojasnili: »Na Gorjance, na Trdinov vrh.«

V ravnini na desni se blešči gladina Kolpe ko srebro in sivijo jagredi in vrbe. Ko pritisne dopoldanska toplota, zagledaš z ovinka mestece dobrih tisoč prebivalcev: Metlika. Hiše so posejane na neravnem svetu, v njih prebivajo poleg uradništva, obrtnikov, gostilničarjev ljudje, ki so po občini meščani, po stanu pa kmetje. Če si prvič v tem delu slovenskega ozemlja, si čestitaš, da si v belokranjski metropoli. Saj se Metlika v vseh zvezah omenja kot središče Bele Krajine. To ne drži, sicer pa o tej stvari več, ko bomo prišli do Črnomlja.

Metliška fara spada poleg črnomaljske (1228), semiške in viniške med najstarejše. Ustanovitelji so oglejski patriarhi, ki so upravo in pastirstvo prepustili nemškemu viteškemu redu. Odtod »komenda« pri cerkvi.

Metlika sama je znana kot središče nekdanje Slovenske Marke (po prihodu izpod Hrvaške pod Habsburžane v 12. stol.), po dobrih vinih in po božjepotni cerkvi Tri fare.

Pri Treh farah, dvajset minut na vzhod, se vsako leto dvakrat zbere množica ljudstva: navadno dve zadnji nedelji v avgustu. Pridejo romarji celo daleč s Hrvaškega, v posebno velikem številu Beli Kranjci, pa tudi »Kranjci« iz Novega mesta in Ljubljane radi zahajajo semkaj. Čudovito je tako nedeljo tukaj hrupno. Zvonovi klenkajo, da ti doni po glavi, avtomobili trobijo, otroci piskajo na petelinčke, mnogi berači pojoče prosijo miloščine, ženske so od sile glasne, od vrtljakov prihajajo klici in muzika, trgovci pri stojnicah vabijo kupce, gostilničarji na vino, mesarji ponujajo pečeno bravino, drobnica, ki gre v zakolj, meketa. Gneča je, da se komaj obrneš. Nad vsem truščem plavajo v lahnem dimu dišave pečenega mesa, belih oblek, potnih obrazov, prahu in slaščic, ki se parijo na soncu. Trifarskega žegnanja ne boš pozabil.

(Dalje prihodnjic.)

Obiščite našo Zadružno klet, Kongresni trg 2 •

Dobra in cenena hrana • Pristna vina vseh vrst • Točna postrežba